

№ 90 (4357) ♦ 1973 жыл. От айың 28 күнү ♦ Сыйната
СУБУОТА 2 харчы

БЫЛДЬАНЫКТААХ БИЙ

...

ЫН КУОҢАРДА

С. ЗВЕРСТОВ.

Онтухата хүрэл бөрө суурдал
алдстара талынхыг үүнүүлж
хорусгав. Архип Егоров
урут да манай отгуур. Бил
рын хамтын сир тэнгэ оту бэр
ботин ойдүүр. Охууну сарлаа
быг Ухун Күсэлэригэр бил
рын сэтгэ оту туруорбуттар
Бийнл нэһинэ бири чөмчөтү
лэр, тектарган цөтнөрдүн эр
кэллэ, Дүүрэй алааска оной-м
нан түлүмдэн 15 гектары оруу

тарда. Аржаа отору, үеһа ба
дырты сонуон онун кытта ыар
тарда. Ити кестөр доскуйга кии
рэн иһэн төттөрү тарыста: 1
хууһаһа адбаһа бэрт абыт.

—Бу бэлдэмнэстээх дэмлэл
бэлгын бэлдэмнэстээх хүргүүм
нээх үлэ хүнгээрэгэр түүх-бэл
бэлдэмнэстүүн оттуур улаастак
тарта, ходоунарга уурайбат.

хын, дэхээ бутадларь бичир-
дэр. Сиризатан туван, хуйза-
дн бэрт. Колехуннари тус
сэтгэн кэбнн-кэбннэ, түрээ
түрээшннэ тутгалар. Кишннэ

Улахан оро нотобуллаахуун
муньх кыттылаахтара ССНП
Күнн Комитетыгар, ССРС Вер-
ховнай Советын Президиумугар
уонна ССРС Министрдарин Сове-
тыгар эбэрдэ суругу ылыннылар.
СССР.

Итннчэ оту ылабаныт хауца. О
да буоллар, дыма итинник, бы
аан туолбат буолла днэн санаа
ытны туһарбэппит. Эдэ турал
хойут утуһан оттообуһут курду
оттоон салыктаһан иһэхпит, -
дннр ээноводтара.

П. СЕДАЛИШЕВ

ЗВЕНОВОД А. Е. СИБИРЯКОВ

Эрдэ туран, хойут утуйан

Удалаттар үс эртүүтэн түн
тимири атырдыгынан түүрүтэ а

—Ити үсәттары оясула өб
дәре дигән сәһиһи көрүмә, өт үл
өн, тигер кыраларыттан бусут-та
и- пыт дөһе,—дигер Рязанский.

БҮРДҮН ХОМУУРУГАР СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ КУОТАЛААНЫ УСУЛУОБУЙАТА

Оройуонга бурдук үүнүүгүн мунутуур кылгас болдох-хо, сүтүгэ суох хомуйбут комбайнердар, кинилэр көмөлө-бөөчүлөрү уонна хомуурга кыттааччылар социалистиче-ской куоталааны ылайыскаастарынан аарыллаллар. Ки-нилар үлэһиттэр маньык усулуобуйалар уонна бириэми-нэлэр олохтооллор.

ИККИ БАСТАКЫ БИРИЭМИЙЭ

200 гектартан итэрэһэ суох иэннээх бааһынаны сезон устатыгар хомуйтарбыттарга уонна хас биридии гектарыт-тан 9,5—10 центнертаа итэрэһэ суох үүнүүнү ылбыттар-га—икки «Юпитер» мотоцикл фондата.

ҮС ИККИС БИРИЭМИЙЭ

Сезон устатыгар 225 гектартан итэрэһэ суох бааһынаны хомуйбуттарга уонна гектарыттан 8—9 центнер үүнүүнү ылбыттарга—үс «Дружба» эрбийи фондата.

ТҮӨРТ УҔУС БИРИЭМИЙЭ

Сезон устатыгар 250 гектартан итэрэһэ суох бааһынаны быстарбыттарга уонна гектарыттан 7,5—8 центнер үүнүү-нү хомуйбуттарга—түөрт диван-кырабаат фондата.

Бириэмиэлэри ылбыт бары комбайнердар уонна кини-лэр көмөлөбөөчүлөрү тыа хаһаайыстыбатын уонна собо-туонка үлэһиттэрин профсоюзун райкомун Бочуотунай грамотатынан наараадалааналлар.

Бурдук хомуурун 15—20 күн иһинэн бүтэрбит уонна кондициялаах сэмэни сааскы ыһыга уурбут, паары ко-төүүү, хадьымалы хорутуу былааннарын толорбут уонна туорахтаах кыһаайыстыба кылаабынай агронома, улаа-стагы уонна отделениетын салайааччылар ССКП райко-мун бюротун уонна райсовет исполкомун Бочуотунай грамоталарынан наараадалааналлар, «оройуоннаабы Бо-чуот дуоскатыгар таһаарыллаллар итинэн кинилэргэ легковой автомашинна фондата бөрүллэр.

Тыа хаһаайыстыбатын уонна соботуонка үлэһиттэрин профсоюзун райкома.

ОНУС ААН ДОЙДУТААБЫ ФЕСТИВАЛЬГА

МОСКВА (СССР). От ыйын 25 ветскай делегация Берлинга күнүгэр Иччаттар уонна студен-барда. Советтар дойдударын нар Бүтүн аан дойдутаабы X көмөсөлүнүн делегациятын фестивалларга кытта МБС.ЛКС састаабыгар 43 националыстар ЕК бастакы секретара Е. М. Тя-уонна народностар представител-жельников салайааччылаах со-лэра бааллар.

ПРАГА В. И. ЛЕНИН МУЗЕЙЫГАР

ПРАГА (СССР). Прагатаары Быыстаппаа нууччалыи уон-на чехтин тыллартынан Ленин-рыттан биридэстэринэр үөрүүлээх үлэлэрэ, «Искра» хаһыат экзе-мплардара, В. И. Ленин Россияда Сөүз Коммунистическай партия-га—Ленин партияга дьон быыс-талка аһылына. Кини РСДРП II съездин 70 сылын туолугутунан араас докумуоннар туруорулун-сигэстээн тэрилиннэ.

Агитатордарга, политинформатордарга көмө

От ыйын 1 күнүгэр дойду язми-лиэниэтин ахсаана 249,7 мөлүйөҥ киһинэхэ тэҥнэстэ. Барыллаан атыр-дьах ыйын ортотун дьэни миллиард киһинэрэ кирбигэ тийиэхпит.

Бу сыппара агарын кэринин ра-бочайдар, сулууспалаахтар, колхоз-таахтар—быһата, материальной уон-на духовной сыаннастары айааччы-лар ыладлар.

Дьэ бу сүүс мөлүйөҥтөн тахса-лаах коммунизмы туттааччылар ар-мияларга пятилетка үһүс, быһаары-лаах сылын бастакы агарыгар хайдах үлэлээтэ?

—Ол туһунан ССРС КСУ иһитини-ринтигэр маньык кэпсээнэр.

Промышленнай бородууксуйаны онорон таһаарыи уонна батарыи сыл агардаабы былаана бары союз-най республикаларынан, промышлен-най министерстволарынан аһара та-лорулунна. Ааспыт сыл туһааннаах кэминээбэр производство үүнүүтэ 5,8 бырыһыан сыллаабы былаанна 7 бырыһыанга тэҥнэстэ.

Пятилетка хардыылара

Дойду предпритиелара от ыйын 1 күнүгэр былааны таһынан 4,6 ме-лүйөҥ солкуобайдаах араас боро-дууксуйалары онордулар уонна атыкылаатылар. Индустрия үлэһиттэ-рин социалистическай куоталаабы-ларын быһааччы түмүктэрэ маньык.

Кинилэр социалистическай эбэхэ-тэлиэтибэлэринэр пятилетка үһүс сы-лыгар барыта 4 миллиард солкуо-байдаах былааны таһынан бородуук-суйаны онорон таһаарарга ылым-мыттарын санатыллар. Ошон сыллаа-ры социалистическай эбэхэ-тэлиэтибэ сыл агарыгар аһара толорулунна. Ол эрэри манна аһара толоруу ба-каа усулуобунай. Хомойуох иһин, ааспыт өттүгэр сорох предпритие-лар сыл бастакы агарыгар былааны таһынан бородууксуйалаах эрэри-лэр сыл түмүгэр былааны нэһиэлэ-толороллоро.

Манан сибээстээн рабочай кол-

лективтар биһр саамай бойбуой со-руктарынан онорон таһаарыи тэти-мин ыйтан ыйга уонна сыл иккис агарыгар үүннэрини саҥалааһын буолар.

Промышленностька үлэ онорумтута 5,4 бырыһыан үүннэ.

Пятилетка үһүс сылын соруудах-таарыи куоһарар иһин куоталаабы тыа хаһаайыстыбатыгар үчүгэй тү-мүктэри биэрдэ. Быһылгы дьыл үү-нүүтүгэр 4 мөлүйөҥ гектарыһыи-сирэ кэпэтилиннэ. От хомуурун үлэ-лэрэ асыптыааһар ситиһилээхтик ыһыттылаа. Ыарахан усулуобуйа-ларга сүөһүттэр элбэги онордулар. Былырыныгы кураантан дойду кэ-кэ оройуоннарыгар сүөһү аһылыга тийбэтэ. Ити эрэри фураһы үчү-гэйдик бэлэмнээһинтэн уонна сиз-типтөөн, сүөһүнү кыһамыһылаахтык көрүүттөн колхозтар, совхозтар сыл бастакы алта ыйдарыгар сүөһү ах-

саанын элбэтэри, кини бородууксу-байы биэринитин үрдэтэри ситистилэр. Обществений секторга үтү оноруу 6, сымылыкка—13 уонна эккэ—1 бы-рыһыан улаатта.

Социалистическай обществода производство сүрүн сыала—дьон олохун таһымын үрдэтти. Ааспыт сыл агарыгар 1972 сыл туһааннаах кэминээбэр рабочайдар уонна сулуус-палаахтар орто хамаастара 3,4 бы-рыһыан, колхозтаахтар үлэлэрин тө-лөбүр 5 бырыһыан улаатта. Ону тэҥэ сыл агарыгар туттуу общес-твеннай фондара 37 миллиард солкуобайга (ортотунан биһр совет-ский киһинэхэ 150 солкуобай) тэҥ-нэстилэр. Государство суотугар сана 605 тыһыынча толору оҥоһуулаах квартиралар, элбэх оскуолалар, ба-лыһаалар, кулуунтар уода, туту-луунулар. Нэһилиэниэбэ табаары атыкылааһын 5,5 бырыһыан улаатта.

И ПАВЛОВ,
СССР ырытааччыта.

РАКЕТНАЙ катер—бу модун уоту аһым, түргэн скорость, ма-новердааһын холбоһуктара, «Бо-йбобой тревога» сигналынан та-раабыла сылы сууһарылаах ос-сууох бааламныктар сөкүүн-дэлэр эрэ бараллар.

—Катери ракетнай ыһыкка бааламнан!

Уолунак, прибордар, электр-най өтөһүктөр, түргэнник дө-йөр механизмнар бойбуой ба-рдааһыи киллэриллэ өтсөллөр. Күүсгээх мотордар ыһыкка-Аер, форштевень аһыман үрүи бууһаһыи ыһылааллар. Оттон каравыл иһигэр йыһааһыи, сымарга үлэ барар—команда сарах инжурдааһыи сылы тобо-йган сууһарарга бааламнан.

Икки төгүрү Кыһыл Знамяныт үрөс Николай Швед заводка Флотийский флот Н-скай чыаһыи электрик ата.

жарактары кырааһык ыһаллар, аһыи онуук. Кини манна 1 ны-СНИМOKKA: старшай ма-лаастаах специалист буолла.

Швед заводка О. ПОРОХОВНИКОВ фотота. Флотика пдэто ССТА фототрониката.

БЫҺААРЫЛААХ СЫЛ ВАХТАТЫГАР

ОРОЙУОН ТЭБЭР СҮРЭБЭ

Итинник ааттыахха сөп бийиги үлэһиттэр пред-притиелэрин—автоматическай дизельнэй электростанцияны. Кырдыга дарагы электростан-ция бийиги үлэһит саамай тутуах күүһэ буолла. Бийиги кинини туһамат биһр да хаһаайы-стыба, тарилта, биһр да участка, мал суох. Бу уокка, күүскэ наадыһыи тохтоло суох үүнэ ту-рар.

Бийиги электростанциябыт үлэһэ кирибэ-лэи күүһү балаһан ыһыгар икки сыла туула. Ити кылгас бириэһэ предпритие дьэуе ра-бочай коллектива элбэх үлэһи онордо, оройуону хааччыһыга үсүс күүһү—сыратын ууран үлэ-һиттэр.

Быһыл пятилетка быһаарылаах сылын бас-такы агарыгар 6600 тн. кэт-чээс электростанцияны онорор былааннааһынтыи аһара тө-лөрдүбүт. Итинээ коллектив үсүс чилэһинэрэ бэйлэрин бийааччы кылаастарын киллэрдилэр.

Куруутун үтүө суобастаахтык, урдук онорум-туолаахтык үлэһиттэр производствениктар би-һинаах адыһаа суохтар. Кинилэртөн урдук чор-ботон машинисттар В.Ф. Таланованы уонна Ю. П. Толкачову, слесари В. А. Торова, электромонтер А.Н. Дергунову бэлэтиэхтэ сөп. Бу дьон үлэһиттэр сэмэһилэригар хаһан да адыһыи-кэһиһини тахсыбат, сорууда мэдди аһара толорулар, ра-бочай миста куруутун ыһаас, бэрээдэктээх бу-лар. Коллектив рабочайдарын, инженернэй-тех-нической үлэһиттэрин ортотугар социалистиче-ский куоталааһыи тэриһингэ производство бас-тыгыгарын оруула үрдээн иһэр.

Электростанция коллектива эһнэ бийиги кур-дук кыһамыһаах Нурбаталаах ДЭО-ны кытта куоталаһын үлэһиттэр.

Оройуонмут сыллата тэҥээн, үлэһэ-хамнаһы үксээн иһэр. Ол аһыи электростанцияда наады-һыи нээһэйэ улаата турар. Холобур, ааспыт сылын бийиги 600 кет кыһамыһаах түөрт дизели тохтоло суох үлэһиттэринит. Резервэе дизель суох этибит. Ошон тийиһимэккэ-түтэһимэккэ бэрэ-сэрдэһин, кыһыстыһыи сыл тахсыһыһыи-Итинник үһүнүк үлэһиттэр табыллыбат.

Ошон быһыл кыһамыһааһын эһнэбит. Күүһү ыһыһыи ыйтан ыла 1100 киловаттаах энерги-ратон үлэһэ кириһэ. Итинтэн сибээстээн орой-уону электростанциялаа хааччыһыи кээһиһэ аһыи улаатыһа, үлэһиттэргэ «рдук эрэллээх, кыһамыһаах буоһуохтут.

Бийиги автоматическай дизельнэй электростанциябыт оройуоннар икки ардыларынаагы суоталааһа урдук эһиһэттээх. Былаһыи оһорор Алексеевская оройуон мантан хааччылар. Бы-һыи Итык Күөлгэ эһиһи үс дизели үлэһиттэһитт. Быһаһыи онно бэлэмнэһи үлэ ыһыһыла сыһдыр. Бородуулааһыи атырдыах ыһыгар саҥалаах-пыт.

Оройуон экономикага уонна культурата сый-дымта электростанциятан бийааччы тутулуһаах Ошон чуҕастаагы сыһаарга бийиги предпритие-быт кыһамыһа сыһыи улаатар кэскиллээх. Аһарда 1974 сылга 1800 киловаттаах үс сыла дизель эһиһи туруоруллара былааннаһар.

Энергетиктэр тохусе пятилетка үһүс, быһаа-рылаах сылын соруһтарын ситиһилээхтик то-лорор уонна ошон тыл сирин үлэһиттэрин наа-дыһыһыларын толору уонна тохтоло суох хааччы-лар иһи түмсүүлээхтик үлэһиттэр.

А. АБРАМОВ,
Чурапчытаагы АДЭС начальнига.

САЙЫНГЫ КЭМНЭ—ӨЛГӨМ ҮҮТҮ, ЭЛБЭХ ЭТИ

Бүгүн тылы Ленин аатынан колхоз сүөсүхүттэригэр биэрэбит

Ынахтан—2600 килограммы

Дасныг хныгын түмүүгүнэн хас бииндийн фуражнай ынахтан
66-лыы н логранм үүтү ыанмын, оройуонга төрдүс мнэстээн-
и. Сыл агарыгар 1375-тин кг үүтү ыатын. Итинтэн бэс ыйы-
—337-лии килограммы.

Мыраан ферматыгар тобус ыанньыкыт сайымаан олоробут-аршайбыт — райсовет депутата А. Г. Егорова. КВ-200 хотолу элэтин эбии аһылыгы бэлэмнэтбит. Үөрэнээччилэр Миша Дио-ров, Коля Босиков комбикорму, лабыктаны холбоон бэртээхэй аһыһы бөһү өнөрөллөр. Күнгэ ынахха 5—6 биздэрэни сизтэбит. Стууктар—В. В. Игнатьев үөрэнэр уола Володяныын үс ыанна ир да ынах көтүппээкиэ кэлэрин иһин кыһаналлар.

Бу үннээрэг ынах ахсыттан 13-түү нилеграм ыыбын. Ферма
ла маччирэн күөх, үүтүгүниизэх. Нүһүөрү сайын хөчө саяты-
р отордуохпут, ынахтарга үүт кириите өссө эбиллэ. Ылы-
ын биирдии ылаахтан 2045-тиг кг үүтү ылытып. Оттон ылы-
и көрдөрүүнү 2600 нилеграмга тириздэ санаалаахпын.

[illegible]

Кустаналаар колхозпутун кытта биир тэн сөбүс сирдээх-уоттаах ыһыллут. Амма энгэрдээхтэргэ биһинэхтэс өссө ыһсыһар, буолуох-аахтар. Сүбүбүт боруодата, үлэлиир, өлөрү усулуобуйабыт дагылыһар. Манныкыстыкка кириигэ, сайылыкка тахсыкка тэ-ээһиммит көтүтүүлэрин, ынабы көрүүгэ-истиигэ, сииниһ кытта лэбэ, холобура, эрилинтэргэ тийбэллпит тэкс социалистичеснай кустаналаһыны дымниэхтик тэниппэллпит, кини түмүтүн ниги ис-...

Иканикитин куоталаһыны хас биирдин манньыксыттан, ферматтан биригээдээ тийэс бүтүн нөлхөс үрдүнэн үлэбэ санга ситиһэр.

В. ДИОДОРОВА, ыанньыксыт.

БИЛИИБИТИН ҮРДЭТИЭХХЭ

Мин Одьулуун уластагар тех-
ник-осеменаторынан үлэлээбитим
уонтан тазса сыл буолла. Хара
маннайгыт... түүмүктэри
ситиһэн испитим диэбэппин. Ол
эрөөри сылтаан сылта онытыран.
үлөм иһин-таһын билэн, көрдө-
һүүм түспөд барбыта.

Бийыл Төнгүргөстөөх, Куула күөл фермаларыгар искусствоннай снэмэлээһини ыһыһыт ыһахтарым 96 бырыһыаннара буола-быта ректальнай көрүүгэ билли-битэ. Ааспыт сыл итинник ыһа-манан снэмэлээбит ыһахтарым 90-тан тахса бырыһыаннара тө-сөөххү биэрибиттэра.

Мин бичиги үзэбитигэр сь-
рыаннаах үс боппуруоска тох-
туох этим. Бичиги хабар фер-
маларыт кырлар. Холобур,
Куула күөлгэ, Баһылай алааһы-
гар 40-нуу ынах баар. Сизмэлээ-
рини ыштар фермаларым барыта
140-ча ынахтаахтар. Бу сайы-
лыктары, фермалары бодонсүтөп,
бичигини кырата 150 ынахтаах
огордоххо үлэлииргэ табыгастаах
буолуох этэ. Ити биэрэ.

Иккибикан, атын сиргә кизгизик олохтонон эрэр, бастан оныт быһылынан биллибит тыһы тыһаастары искусствоннай сменэ-лабунга кизлэринин баһылыгы. Ити киһилэр эт-хаан өттүнэн сайдыларыгар уонна үчүгэй төрүөтү биэринлэригэр, ол гынан үтүөтү буоларынахтары илэрбэтигэр туһалаах.

ПЯТИЛЕТКА УНУС, БЫҢААРЫЫЛААХ	СЫЛЫҒАР КОЛХОЗ	ВАЛОВОПУНАН
11400 ЦЕНТНЕР УУТУ	ЫЛАР, 4500	ЦЕНТНЕР ЭТИ ОҢОРОР
ГОСУДАРСТВОБА 7500 ЦЕНТНЕР УУТ,	3200 ЦЕНТНЕР	ЭТ ТУТТАРЫЛЛАХ-
ТААХ		

ИТИНТЭН СЫЛ АНГАРЫГАР 5719 ЦЕНТНЕР ҮҮТ ҮАННА, 1034 ЦЕНТНЕР
ЭТ ОНГОУЛУННА. ГОСУДАРСТВОБА 3902 ЦЕНТНЕР ҮҮТ, 848 ЦЕНТНЕР ЭТ
АТЫЫЛАННА.

Мин Н. Н. Карповтың 304
тобо иччат суоһуну ханыыбыт.
Итинтэн одус тыһаһаа—270.
Бу уотулар, аны күһүн госу-
дарствова аһыҥга барар субаннары
Одьулуун улаастагар Арбаа Бэ-
эҥэригэ аһаастарынан мөччигэ-
һит. Ениилэр сууккара 700 грамм
улаатаннар, туттарар саһана 80
бырыһааннара үрдүк уойуулаах
бууһахтаахтар.

Саймын үе хаачахтарын, зоо-
ветеринарийн үлэ ыштыллар илэ-
тэтин эрдэттэн бэлээнэббит.

Уотар-төлөнүтэр туһугар

5. Яарыг-р помолонор айрагтка- 7-үгтө буудларына кавын ботрда
зы пестерилэрээ мыгдалан 18- тийгөн биллээччи.

Мин санаабаар, бийнги курдук
бэгийн үлэ эхнэ. Мэргэжлэх, үлэвэх бостуукар кэрдөрүүлэ-

Сүүсүлүүтэр орголоруугар дуу-
галаанын яншыныкылаттар, шир-й
борсон көрөөччүлөр ички ардыга-
рыгар эрэ барар түрдүн. Сүбөн-
шары, гыйбар сүүсүлүлөр көрөр

бодуундугаа — сүүдүүнү туурааны
сарана элэ көрсөтөдөр. Түрөттү

Б. СЕДАЛИЩЕВ,
старший боксёр

МЕХАНИЗАЦИЯ — КЭСКИЛБИТ

Фермалары бөдөнсүтөн, улахан хотонно-
ру Тутан, ологро механизацияны киллерэр
кыахтаныштыт. Ол аата, нанныксыт эт
илиннирен толорор ыарахан үлөтө техника
күүңнөн солбуллуо, сүөһү интинин бары
үлэлэрин культуурата үрдүө, киниттэн
ылымдар бородууксуһа себестонмоһа өссө
намтатыллыа. Ынанныксыт урукку курдук
күнү быһа хотонно сылдьара уураһан,
иллэг кэмэ элбигэ. Оччоһуна байэтин би-
лиитин, культууратын үрдэтинэригэр бириэ-
мэлэниһэ.

Манна билигтн фермад орто үөрэхтэх
ыччат үлэвэ кэлннэ сыллата эбиллэн ил-
рин захсмахха наада. Мин ити этишлэрэм
кэтэр сыллартан ыла ыччат фермад сү-
рүн күүһүнэн буоларыгар, оттон хотон-
нор механизацияланар кэскиллэрэ баары-
тар түһүлүнэр.

Дийниг Амма участкагийн Адаам алаа-
хыг баар 1000 сүүнү - жипрэр хотону-
гун жиллэрингэ ТБК мааркалаах транс-
портты туруурдубут. Сүүхүлэр долбур-
ка туран эрэ ууну далайдик иһиэхтарга
сөп. Ол уулар аналлаах хоруудаларга
төлөрү кутуллар. Аны итинник системаны
жилэр кыстыкка эһи аһалыгы бырахтар-
гыга уонна мантан атын фермаларга
ынары хотонго уулатыгы олоххо кил-
лэрэхпит. Оттон сүүхү ноһомун ыраас-
тыгыга төһө кыалларынан табыгастаах
буолар гына арыттаах муостаны улары-

СНИМОНКА: мыстыкка бири
дин боросу 108-тый ит улаа
тыннарбыт Аида учаастагыт сүө
сүһүтэ А. В. Дорогунова, ына
ахсыттан 1035-тий ит үүтү ыл
быт Тенүргэстээх фарматы
старшайа А. С. Шестанова (ха
гастан).

Иитиллэр субаннары көрөбүт

Сайын устата 308 субан су-
йуну көрөн-нетэн итэр—сыр-
лаах ул. Итидэртэн үүстэр-
сид тахсыбыт бороосулдар. Ва-
ныһын Амаара, Бабыада таста-
быттара, Битини Баһылай алма-
һын тулатынаары хас да сирэ
сайылан тураллар.

Нитинге хаалар нийгмийн сүхүүдээр-
битин. Е. Г. Дычковскийдын
мам ийын 15 күнүтгөн туусу-

лут. Очиролгогч өсөг тымчимдар Ани икн-үс сэлэннн тнхх
лз. Оюон хаачахха мушбан булар дьлаллах итн иччт
туан абапшынп. Сүөһү ид- сүдүдэрлнтн Үчүгэйдн мч-
ымларынтан сөртөр, буйкт тнтн, улаатыннларн кыстмр
тары дьлаллары ветеринарнл снрдэнн этэнгз буалларга кн-
гэлнттэр М. Н. Старостнн Х.Г. навайт

К. РЯЗАНСКАЯ,

Мэчхитэр алаастарбытыгэр
Ынга турара бнэлибит өттүтөн
сүөлүрбэтин үүрбүпкүт. Ити-

К. РЯЗАНСКАЯ,
старшей ботаники

Билиги советский норуоптут бас билэн-накты отделын үлэиттеринэн уот бары-
тыгар ээр үрдүгүр олоор хайа да госу-
тыгар народнай суукка үс дыкала киллэ-
дирствоттаагар баһыйар үтүс айылга баайа
риллибиттэн икки дыкала көрүлүнэ.
Баар Ол тынан баран туох барыта ком-
буруйдаахтар кытаанах холубунай, ма-
нээх-кэмэйдээх, бараммат баай дээн
журнальнай уонна моральнай эпизактэ
суох. Дээ ол иһин айылга баайын таба
кардылынылар.

Государственный фондоттан маһы биллэ-
тэ суох уоран кэрдик курдук эпизактэ суох
быһылылар оройуонга эмиз таһаарылла-
лар.

Айылга биир кэрэ көстүүтүнэн билигин лар.
Билиги кураан дыт буолан хаһаайыс-
оттук мас эрэ буолбатах. Бу—тутуу, хи-
тысалар отунан тийиммэт балаһыанна-
миэскай промышленность базата, күндү
лара үөскээн государственнай ойуур фон-
доттан райсовет исполкомун быһаары-
таптаан сыннаанар миэстэтэ, билиги уон-
тынан хаһаайыстыбалар оттууларытар
сирдэр сыһаарыллан тураллар. Ол ты-
нан баран оттуурга көстүлүмүт сирдэр
гэ лесхозтан биллэт ылар туһунан бач-
чаанга дүөрү сөпхөс уонна сорох колхоз-
тар салайааччылары кыһаммакка ыларал-
лар.

Айылга харыстабылын боппуруоһа кэлин
кэмгэ билиги дойдубуттар ордук улахан
суолталанан иһэр. Ол курдук 1972 сыл ба-
ларан ыйыгар ССРС Верховнай Советын
сессиятыгар бу боппуруос анаан-минээн
көрүлүбүтэ уонна туһааннаах госу-
дарственной Сокуон ылымнылыбыта. Ити
Сокуону халбана суох олоххо киллэрини
билиги хас биирдибит ытык эбээһинэһэ.

Г. АРТЕМЬЕВ,

лесхоз ылаабынай лесничый

КЫРА СААСТАРЫТТАН ИИТИЭХХЭ

Билигин дьон былыргы кур-
дук саас-үбэ туһары ойуур-
дар быыстарыгар олорон айыл-
да түгү биэрэринэн ара ту-
һимматтар. Сорохтор онко-
лор дыһынаах баай, тыһынаах
айылга ойготтор сэтэхтэ
сылдар буолулар. Ол түмү-
гэр кинилэр айылга туһунан
ойдотулар кайдах эрэ ина-
раас, айылгаара ытыктабыл-
лара кайдах эрэ молтох бу-
лар түтүннөрдөөх.

Дээ ол иһин куораттары
уонна бодог бөлүөктөрү
«олор төрөппүтүр байларын
продукац айылга туһунан
өксөнү биэриллэр араагар
таһыт, көтүмөх буолачкы
өксүөлалар программаларыгар
бу өттүөн итээс эмиз суох
буолбатах. Сөдөхтик, хам-тун
өксүөлалар өксүөннэлэргэ
сылдан үөрөнөччилэр айыл-
гааны биллэ, таптаһынна
эбэри сомсубаттара өйдөнөр.
Оттон бастык үлэлээх өксүө-
лалар, учууталлар оһытара
көрдөрүөнү, сатаан төрий-
дэххэ айылга үөрөх лабора-
ториятыгар кубулуйар эбит.

Хомойуох иһин, итинни
үлэ сир айыл ытыктылат
Ол түмүгүр таһынаах айыл-
лара собо суох сыһааннаһы
түбэлтэлэрин чаастатык көр-
сөбүт. Ойуурга тахсыбыт өдө-
лөр, улахан да дьон көтөх
мүгүнэн сиһэтэх сибэккни
хомууан баран, үкөү денэ-
лэртэр тириэрлэбкэ, сиртэ
быраахаллар. Эбэтэр дьон онтэ
буһа илик отону, хантараһы,
мооньборову хомуйуулар, ук-
тары тутан киириилэрэ, хо-
мулар комбайнары туттуула-
ра... Ити барыта буортулаах,

айылга харыстабылаах.
Сатаан да көрдөххө, улахан
дьон манньк «холобурдара»
«олор айылгаара эмиз сыһа-
на потребительскай сыһаанна-
һыларын үөсөтөр. Ол буол-
дына кинилэр кэлин уһат-
тахтарына олохторугар да
сиһэх сирдээх-майгылаах
буолууларыгар тиердизэ эмиз-
сөн.

Онон «олор» айылланы
таптаһынна, харыстаһын-
на кыра эрдэхтэриттэн ии-
тиэххэ наада. Кыра өвө көр-
сөтүн дэбигис умнубат, кэрэ
көстүүлэртэн, дыһтылаарта
үбөтүтүн үкөүгэр үйэтин ту-
хары идэа сылдар. Өскөтүн
улахан дьон «олор» кытта
сылдан ойуур баайын хайдах
харыстылары, сатаан туһана-
ры быһаарар, көрдөрөр, өдө-
лөр бөлүөлэрин илиилэринэн
кэрэни, туһалаары өкөртөрө
үөрэтэр буоллаахтарына, бу
өкөртөн кэнэрэһин көрү-
сэмэй, харыстаһынна, үлэит
дьон таһалларыгар эриэххэ
сөн. Дээрэ даһаны билли-
лээх советскай педагог В.А.
Сухомлинскай «Ово кинигэни
зарыан иһиннэ аян дойдуга
саамай үчүгэй кинигэни-
айылга кинигэтин аарыах-
таах» дьон эһэтэбэ.

Билиги бириэмэбиттэр
айылга харыстабыла норуот
бүтүүнүн хаан-уруу дыкала-
тынан буолла. Онон бу өт-
түнүн үүнэр калуонэ ыччаты
итиннэ улахан бөлүмтө уу-
руллара эрайыллар.

Н. ЧЕРЕМКИН,

айылга харыстабылын
обществотын республика-
таабы советын чилиэнэ.

Оһоҕос ыарыытыттан харыстаныахха

Сайын үгөннээн турар. Бу
дыл саамай кэрэ кэмин арай
эмчиттэр эрэ бөлүөлэрин үлэ-
ринэн сибээстээн арым аты-
нык өйдүүшөр: чуулаан сайын-
гы кэмгэ оһоҕос ыарыыта үгү-
түк тарсанар. Ол иһин ис ма-
рымын эрдэттэн сэрэтингэ үлэ
кииник барыахтаах.

Ханнык дыһаллар тустары-
нан тыл барарый? ССРС Дору-
буйа харыстабылын министр-
ствотын санитарнай эпидеми-
ологическай управлениетыгар
ССТА корреспондентин ыһыты-
ларыгар манньк эһиэттэтиилэр.

Оһоҕос ыарыытын инфекция-
тыгар киһи пэбэбэстик сутулар
уонна микробтары тарбатааччы-
нан ол сутулулубут киһи буолар.
Не ыарыыта киһи эһитэр-ха-
ныгар сийкэй ууну уонна кичэ-
йэн сууһулуубатах аһы кытта
кирэр. Дээ ол иһин сайынны
ити кэмгэ ууну хайаан да өр-
гутан баран иһиллэхтээх. Ха-
һаайыстыбада туттуулар уу араас
буолуохтаах. Сыһыбыт, куйаран
сыттаах түбүннөх ууга сөтү-
лүү сатамбат.

Микробтар үүккэ уонна үү-
бордотукталарыгар, өдөрүт аһы-
гар уонна фруктада олуе табыл-

лан түргэник үөскүүдэр. Онон
үтү хайаан даһаны өртүтэр наа-
да. Оттон өдөрүт аһы уонна
фруктаны бастаан сүүрө турар
ууга сууһан баран итин туһан
кутуохха.

Оһоҕос ыарыытын инфекция-
тын тарбатааччынан саксырба
буолар. Саксырба араас киргэ-
халла туһунан баран бактерияны
аска эбэхтик таратар. Сөгөтөх
саксырбаа хас да молуһуөн ми-
кроб баар буолааччы. Ити ми-
кробтар икки-үс күн устатыгар
өлбөттөр.

Дьээрэ саксырба үөскэбиктэ-
кирдэхтик туттууу туһунта. Ки-
ини суох оноруохха уонна аһы,
иһити-хомуһу кичэйи саба сым-
дыаахха наада. Сорох хаһаайка-
дар маһыныгы атылаанар өдө-
руот аһын, фруктаны, отону ам-
сайан көрөр эбэтэр өдөрүттэн
ылаат өдөрүтө биэрэр буорту-
лаах үөсөтөөхтөр.

Сороһор киһиэхэ түспүт бак-
терияны суох өкөртөрү киһиби
газөвай трелкада (уокка) ту-
таллар. Ол эрээри итиннэх саа-
май сөптөх ныманан киһиби
хобордооххо адыах мүнүүтэс
сыһылы буолар.

Хас биирди киһи түс гити-

тара үтүктүүхтэрин, байларинан
боруубалаан көрүхтэрин туһунан
санаан ылаахтарын наада. Өсө-
то киһи сылдар, үлэлиир миэ-
стэтир киһи олоһор электринес-
твоттан куттал суоһуур түбэлтэ-
тир оһу байэни туората са-
тааһыннан туттууохха, ол чуга-
һыгар өдөрү оһиһууларыны
боһсүөххэ. Оттон «уоттаах» про-
лед сиргэ түспүт буолларына,
оһи 8—10 метр иһинэн ким да
чуһаабатыгар харабыл олохто-
нуохтаах уонна сонно тутта сете-
рой учластак дьуһуурунайыгар
биллэриллиэхтээх. Киһи өлөбө,
үлэтэ электринествоттан кутталга
кирэр ханнык баһарар түбэлтэ-
тир сетевой учластак дьуһуу-
рунайыгар 9-13-22 нүмөр, эх
телефонунан түргэник биллэрэ
охсулуохтаах.

Электринествоттан ханнык ба-
һарар оһиһоһуөн киһи өлөбөр
улахан кутталлаарын үчүгэйик
өйдүүххэ уонна электринествот-
ны үлэи, олоххо-дыаахха тү-
тууга сэрэхтээх буолуу быраа-
былаларын ээжилэ суох туту-
һуохха наада.

Е. МАКАРОВ,

Чурапчинскай сетевой
учластак старшай маастара.

Хотугу Дьиннэ Архангель-
скайдыагы золотуктаах муора
уонна өртү өкөһүлүн причалла-
рыгар биллэи кэлин-барым үтэ-
нэ. Мантан күннэтэ ромунан
суднолар айаны таптааччылары
уонна сыһынааччылары идэи
айаһы тураллар. Ордук Белой,
Варенцево муоралар кытылларын
үстүн, Соловецкай арылларга
барар туристскай маршруттар
биллэриилэр.

С. ГУВСКАЯ фотога.
ССТА фотоэрохикага.